

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 7. marca 1883.

Obseg: O skušanji kaljivosti gozdnega semena. — Odgovor na gospodarstveno vprašanje v 7. listu „Novic“ od dné 14. februarja t. l. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Kako rane odpraviti pri češnjah, breskvah, češpljah in te vrste sadnega drevja. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dal.) — Varstvena priprava na krožno žago. — Govor grofa Belcredija o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

O skušanji kaljivosti gozdnega semena.

Važno je za posestnike, kateri s semenom pogozdujejo, da seme, predno ga kupijo in sejejo, poskušajo, je li kaljivo ali ne, da se ognejo denarnih zgub in nevspehov pri sejanji.

Želod mora biti doraščen in ne piškav. Če ga po dolgem prerežeš, mora jedro rogasto zunanjo kupico popolno napolniti, rumeno-belo in sočnato biti. Jedra enaka mora biti tudi na koncu jedra se nahajajoča spodnja kal.

Bukovo seme (žir) se po dolgem prereže. Jedro, kakor tudi na konci jedra se nahajajoča spodnja kal, sta bela, sočnata in frišna. Jedro ima sladek, mandeljni podoben okus.

Brestovo, jelšino in brezino seme se prerezuje. Ako so jedra močnata in se iz strtih pokaže oljnata ali vodena tekočina, je seme pripravno za setev. Starost teh semen se ne more spoznati.

Gabrovo seme se po dolžini prereže. Če se jedro tesno v kupici nahaja, je znamenje, da je seme dobro.

Če se od javorovega semena zunanja sivorjava kupica odlušči, se najde jedro v lopatice spremenjeno, katere se zvite v kupici dobé. Če je barva zelena, lopatice sočnate in frišne, je seme za setev pripravno.

Prerezano jesenovo seme ima jedro vosku podobno, frišno, višnjevo bele barve in skominast okus.

Zdravo borovo zrno ima črnorujavo barvo. Svetlorujavo ali svetlosivo zrno je gluho. Prerezano ima belo jedro, ki tesno v kupici tiči. Če zrno stareš, prikaže se mastna frišna tekočina, katera ima smolnat duh.

Smrekovo zrno je rujavo. Slabo seme je bolj majhno in nedorastlo. Če se zrno stare, se pokažejo enaki nasledki, kakor pri boru.

Ako je jelkino (hojevo) seme zrelo, ima zunanjo kupico rujavosvetlo. Jedro bele barve in spodnja kal zelena. Če jedro stareš, prikaže se veliko lepodišnega trpentina.

Majhno mecesnovo seme ima svetlorujavo, debelo in trdo kupico in je bolj trdo, ko borovo ali smrekovo seme. Sicer ima pa enake lastnosti, kakor ona dva.

Splošno se pa kaljivost semen spozna, ako se v kako posodo dene dobre zemlje, vseje nekaj zrn, postavi posodo na gorek kraj in z vodo poškropi. Šilovno seme kali uže v 14—20 dnéh. Ako ga $\frac{3}{4}$ od gotovega števila kali, je seme prav dobro. Konečno se kaljivost semen še spozna, ako se železna plošča razbeli in gotovo število semen ná-njo potrese. Dobro seme razpoči, slabo se le počasi zogljeni.

Odgovor

na gospodarstveno vprašanje v 7. listu „Novic“

od dné 14. februarja t. l.

Žive meje so „Novice“ mnogokrat in po zaslugi priporočale, pa tudi ne brez vspeha, kakor se vsakdo na prav mnogih krajih, kjer Slovenci bivajo, lahko prepriča. Enako in deloma še bolje pa napredujejo žive meje po družih deželah, in to posebno v onih, kjer tudi sadjereja dobro napreduje.

Gospod F. R., ki ste stavili vprašanje v omenjenem listu „Novic“ gledé ovir in zaprek, katere se kažejo pri dejanskem zasajanji živih mej, nam boste dovolili, da Vam odgovorimo na kratko, kolikor moč razumno in vendar po moči zadostno.

Pred vsem drugim dovolite, da izrečemo svoje prepričanje, da se toliko in tako sitnih zaprek, kakoršne Vi naštevate, prav redko nahaja skupaj pri enem posestvu, so pa zapreke deloma tudi samo navidezne.

Prvo, česar noben gospodar nikdar ne sme prezreti, je to, da je na svoji zemlji sam gospodar, in da mu je sveta dolžnost, posestvo vedno varovati, da si na njem drugi ljudje ne prisvojijo pravic. Latinec pravi: „vigilantibus jura“, to je, „čuječim pravica“.

Prezirati pa ne sme, da je gospodar samo na svojem in s svojim posestvom, in v tem enako opravičen z drugimi gospodarji.

Iz te lastninske pravice sledi, da vsak gospodar na svojem posestvu in s svojim posestvom sme prosto ravnati. Rimski pravniki imeli so v tem smislu izrek: „kdor se svojih pravic poslužuje, nikogar ne žali.“

Naš občni državljanski zakonik pa v tem oziru določuje v §. 354: „Last, mišljena, kakor pravica, je oblast, z bistvom in vžitki kake reči po svoji volji ravnati in vsacega družega od tega izklepati.“

§. 364. pa to splošno pravico omejuje tako-le:

„Sploh se more pravica lasti le toliko rabiti, kolikor se s tem v pravice drugzega ne sega, in meje ne prestopijo, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.“

Posebno gledé drevja (ali grmovja) pa določuje občni državljanski zakonik sledeče:

§. 421. se glasi: „Last drevesa se ne odločuje po koreninah, ki se po mejni zemlji razširjajo, ampak po deblu, katero iz tal kviško molí. Ako deblo na mejah več lastnikov stoji, je drevo njih vkupna lastnina.“

§. 422. pa pravi: „Vsak lastnik zemlje sme korenine tujega drevesa iz svojih tal izdreti in veje, ki nad njegovim zračnim prostorom visé, odsekati ali drugače porabiti.“

Iz tega je lahko razvidno, da sploh vsak gospodar na svojem posestvu sme storiti, kar mu drago.

Navedena postava stavi mu samo na dve strani meje, in to:

- a) da s tem ne sega v pravice drugzega;
- b) da ne prestopi mej, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.

Dobro bo tedaj omenjeni postavni meji nadrobneje ogledati.

Kdaj segam v pravico drugzega?

Na to vprašanje bo vsak razumen, nepristransk človek v vsakem posebnem slučaju kmalu in enako pravično odgovoril, ali uže postave kaj pozna ali ne.

Kdor ima popolne in neprikratene gospodarske pravice na svojem zemljišči, sme redno storiti s svojim imetjem, kar mu drago.

Ako bi bile te pravice kakor koli postavno omejene, tedaj veljajo te meje.

Vsakdo bo vedel, da tudi na lastni njivi ne sme žeti, ako jo je dal v najem in dokler najem traja; ako sem sosedu dovolil pravico poti, steze čez moje zemljišče s pogodbo ali po oporoki, tedaj mu gre ta pravica in vá-njo segati ne smem.

Enako veljá se ve da tudi, ako bi bil sosed tako pravico bodi-si vsled moje dobrovoljnosti ali malomarnosti priposestval.

V vseh teh slučajih je lastninska pravica moja omejena, ne več popolna in vezan sem, ozirati se na te meje.

V takih slučajih postane moje posestvo nekako služno sosedovemu posestvu in zato postava tudi nekatere vrste omejenja lastninske pravice imenuje služnosti, in s stališča opravičenega imenuje jih „pravice služnosti“.

Naš občni državljanski zakonik o služnostih med drugim to-le določuje:

§. 472. se glasi: „Pravica služnosti lastnika zavezuje komu drugzemu v korist zastran svoje reči kaj trpeti ali opuščati. Ta pravica je stvarna in ima moč zoper vsacega posestnika služne reči.“

§. 480. pravi: „Ime služnosti je ustanovljeno v pogodbi, v poslednji volji, v sodnem izreku, ki se je pri delitvi vkupnih zemljišč storil, in zadnjič v zastaranji.“

§. 481. pravi: „Stvarna pravica služnosti na nepremakljive in sploh take reči, ki so v javnih bukvah vpisane, se more samo z vpisom vá-nje pridobiti.“

§. 484. se glasi: „Posnetek gospodovalnega blaga more sicer svojo pravico rabiti, kakor se mu ljubi; vendar se služnosti ne smejo razširjevati, marveč se morajo stesnovati, kolikor dopušča njih narava in namen, zavolj katerega so ustanovljene.“

Ako bi v tem oziru pogledali še nekatere nadrobnosti ravno pri tem vprašanji pomenljivih služnosti, pogledati bi bilo še dva paragrafa.

Glasi se §. 492.: „Pravica steze obsega pravico, po tej stezi hoditi, dati se po njej od ljudi nositi ali druge tod k sebi puščati. Z gonjami je zvezana pravica, samokolnice se posluževati; s kolovozom pa pravica, z eno ali več vpregami voziti.“

§. 493. pa se glasi: „Nasproti se, brez posebnega dovoljenja, pravica hoje ne more razširiti na pravico, jezdariti ali se od živali nositi dati; tako tudi ne pravica gonj na pravico, težko bremena čez služno zemljo vlačiti; ne pravica vožnje na pravico, razpuščeno živino čez-njo goniti.“

To so na kratko tista postavna določila, na katera bi bilo posebno gledati pri vprašanji, s katerim se pečamo.

Druge v zgoraj navedenem §. 364 sploh omenjene meje zadevajo splošno blagostanje, na priliko, na javni promet, na varnost zoper škodo ognja, zdravstveni oziri itd., na katere se bo pa v predstojećem vprašanji prav redko kdaj ozirati, k večjemu na ozir prometa, ki je vsikako merodajen v to, da se vožnja po javnih cestah ne ovira.

Sploh smemo tedaj trditi, da se nobenemu gospodarju ne sme braniti, da bi svojega posestva ne ogradil z živo mejo.

Saditi mora, se ve da, živo mejo na svoje zemljišče in tako, da tudi vejevje, kedar se živ plot zaraste, ne sega na tuje.

Ali potem pri živi meji raste kopriva ali sama detelja, ali sosedove čebele potrebujejo strežaja, da jim pomaga čez plot, ali morajo morebiti frčati na okrog, to ne briga gospodarja bolj, kot ono, ako mu sosedove čebele hodijo na njegove cvetice méd lizat, ker sploh veljá pravilo, da tisti nikogar ne žali, kdor se poslužuje svojih pravic.

Vsi taki ugovori so manje ali večje sitnosti, katere se morajo tem bolj odločno premagati, ker mora vsak razumen kmetovalec veliko korist živih mej pripoznati in onega podpirati in posnemati, kateri začinja z dobrim izgledom.

Poleg živega plota še posebne ograje sploh treba ni, vsakako je pa potrebno, da mlade sadike plotove dobé nekaj opore za prva leta.

Mladine, katera menda uže od časov bibličnega paradiza rada preži na sadje, posebno, ako je prepovedano, ne bo nikdar moč popolnem odgnati od sadnega drevja; nekaj mora pomagati ograja, nekaj pa potrebni „sultan“, nekaj palica, nekaj svarilo, posebno v šoli, največ pa splošno razširjenje sadjereje; kar se bode pa po vsem tem še vendar-le po mladini sadja pokradlo, moral bo prizadeti zapisati na račun redne zgube.

Sploh pa Vam živo priporočamo, marljivo in nevstrašeno zasajati žive meje, in ako bi tako vprašanje prišlo do gospóske, Vas bode — v postavnih mejah — prav gotovo podpirala.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Oglejmo si nekoliko „Naznanila“ letnik 1870., zvezek 1.

Razun poročila o izvrševanju sklepov občnega zbora nahajamo poročilo o drugih opravilih od strani 8. do 40. Tukaj nahajamo ministerski razpis, v katerem je odobreno priznanje kmetijskih družeb zastopnikov, ki so se vdeležili kmetijskega zbora na Dunaji in javno izrekli, da so kmetijske družbe vselej pripravljene biti izvedenice ministerstvu, ob enem pa naznanja,